

Franse veldwespen

De eerste klachten van wespen komen meestal medio april bij het KAD binnen. Deze klachten betreffen exemplaren van jonge koninginnen, voornamelijk van de duitse wesp (*Paravespula germanica* Fabricius) en de gewone wesp (*Paravespula vulgaris* L.). De koninginnen zijn in deze periode alleen en zijn op zoek naar een geschikte plek om een nest aan te leggen. Wanneer er in maart al meldingen over actieve nesten met tientallen wespen binnenkomen, gaat dit meestal over franse veldwespen (*Polistes dominula* Christ).

Typisch vliegbeeld met de hangende, lange poten.
Foto: Fotoopa

Hangende pootjes

Frans veldwespen zijn met hun 16-18 mm iets groter dan de gewone wesp, hun vleugels zijn langer dan het achterlijf en ze hebben een opvallend wespentaille. Het achterlijf is wat ovaler dan bij de gewone wesp en tijdens het vliegen hangen de lange poten slapjes onder hun lijf. Andere wespen vouwen hun poten tegen het lichaam als ze vliegen. Dit is een van de meest opvallende kenmerken van deze wesp. Door deze eigenschap lijken ze vaak groter dan ze in werkelijkheid zijn en boezemen ze mensen angst in.

Nesten

Nesten worden vaak aangetroffen onder dakpannen en golfplaten daken, waar ze ook overwinteren. Vaak zitten er meerdere nesten bij elkaar. Ook worden de nesten vaak in de randen van dakvensters (Velux tuimelramen) aangetroffen, waardoor ze wel eens per ongeluk de kamer binnenkomen.

Nest van franse veldwesp.
Foto: Fabio Brambilla (CC BY 2.5)

Het nest bestaat uit een 'open' raat van 8-10 cm. Rondom de nesten bevindt zich geen bolvormige omhulling; de raten zitten altijd rechtstreeks aan de binnenkant van de pan. De raten bestaan meestal uit 25 tot 100 rechtopstaande kokertjes, die naast elkaar en niet (zoals bij de gewone wesp) boven elkaar gebouwd zijn. Bij de nestingen zitten, zoals ook gebruikelijk is bij de gewone wesp, enkele 'wachters'. In verhouding tot de nestgrootte zijn er veel vliegbewegingen waar te nemen.

Gedrag

Een ander opvallend kenmerk is dat franse veldwespen op warme dagen constant heen en weer pendelen van een waterbron (bijvoorbeeld een vijver, emmer of zwembadje) naar het nest om water te halen. Onder dakpannen kan het erg warm worden als de zon erop schijnt. Het water wordt over het nest verdeeld en verdampt. Hierdoor wordt warmte aan de omgeving onttrokken, waardoor het nest afkoelt en op de gewenste temperatuur blijft. Dit gebeurt ook bij bijen en andere wespen die in staten leven.

Frans veldwesp haalt water om het nest te koelen. Foto: Simon Eugster (CC-BY-SA-3.0)

Bestrijding

Veldwespen zijn warmteminnende dieren en komen in Zuid- en Midden-Europa algemeen voor. De franse veldwesp heeft

zich in de afgelopen twintig jaar sterk uitgebreid in Nederland. Een gevolg van de warmere zomers. In Nederland komen veel wespsoorten voor die erg op elkaar lijken. Als mensen een wesp zien, denken ze direct aan limonadewespen, zoals de duitse wesp en de gewone wesp. Limonadewespen kunnen ons erg lastig vallen in de tuin, op een terras of op de camping als ze op zoetigheid afkomen en worden daarom vaak bestreden.

Daar staat tegenover dat het in de meeste gevallen niet nodig is om franse veldwespen te bestrijden. Deze wespen stellen zich zelden agressief op. Ze zijn niet lastig, ze komen niet op onze zoetigheid af en ze zullen mensen niet snel steken. Van de zoetigheid van bloemen en bladluizen maken ze een voorraad in het nest

voor periodes van slecht weer. De larven van de veldwespen worden gevoerd met gevangen insecten zoals wantsen, snuitkevertjes, rupsen en vlindertjes. Omdat deze wespen nauwelijks overlast veroorzaken en een nuttige functie uitoefenen (het wegvangen van insecten en het bestuiven van bloemen als ze op zoek zijn naar zoetigheid), is een bestrijding over het algemeen niet nodig. Slechts in noodgevallen moeten ze verdelgd worden. Daarom is het voor bestrijders van groot belang de franse veldwesp van de duitse en gewone wesp te kunnen onderscheiden. Een goed verhaal kan er voor zorgen dat deze nuttige en onschuldige wespen gespaard blijven, net zoals bijvoorbeeld de Europese hoornaar.

Dominantie franse veldwesp

Ondergeschikte koningin zonder koptekening.
Foto: Joaquim Alves Gaspar (CC BY-SA 3.0)

Dominante koningin met koptekening.
Foto: Friedrich Böhringer (CC BY-SA 2.5)

In het begin van het seizoen start een groot deel van de bevruchte, overwinterde koninginnen met de bouw van een nest. Bij de franse veldwesp doen ze dat niet altijd alleen. Koninginnen kunnen hierbij samenwerken. De meest dominante koningin is verantwoordelijk voor het leggen van de meeste eitjes, terwijl de ondergeschikte vrouwtjes andere taken op zich nemen, zoals het verzamelen van voedsel en de broedzorg. Om de sociale verhouding tussen de koninginnen te bepalen vertonen ze agressief gedrag en vallen ze elkaar aan.

De tekening op de kop van de vrouwtjes is een signaal voor de mate van dominantie van het dier. Als dat het geval is, waarom zou je dan niet als ondergeschikt vrouwtje de tekening van een dominant vrouwtje nemen? Dat vroegen onderzoekers van de universiteit van Michigan zich ook af. Ze beschilderden de koppen van de wespen en gaven koninginnen een hormoon waardoor ze zich dominant gingen gedragen. Wat bleek? Agressieve vrouwtjes met de tekening van ondergeschikte besteedden een

groot deel van de tijd aan vechten. Ondergeschikte vrouwtjes met het patroon van dominante werden vaker aangevallen dan wanneer het signaal overeenkwam met het gedrag. Zoals het geval was bij de controlegroep zonder aanpassing van de tekening of toediening van het hormoon en bij wespen die het hormoon toegediend kregen en het patroon van dominante vrouwtjes kregen opgetekend. De groepen die de andere wespen 'misleidden' waren minder goed in staat een sociale structuur neer te zetten. De wespen testten dus of het signaal dat rivalen afgeven ook overeenkomt met het gedrag. Is dat niet het geval, dan hangen daar sociale kosten aan, waardoor het moeilijker wordt om een dominant vrouwtje te worden en eitjes te produceren. Hierdoor blijft het signaal betrouwbaar.

Bron: Tibbets, E.A., and A. Izzo, 2010. Social Punishment of Dishonest Signalers Caused by Mismatch between Signal and Behavior. *Current Biology* 20, 1637-1640.